

Morten Hansen Thorndal

SOCIOLOGIENS KERNESTOF

HASSERIS GYMNASIUM

774762485

Columbus

Sociologiens kernestof
© Forlaget Columbus og forfatteren 2021
1. udgave, 1. oplag 2021
Forlagsredaktion: Ann Christina Sørensen
Grafisk tilrettelægning: Bodil Mulla
Tryk og repro: Tarm Bogtryk

Denne bog er beskyttet i medfør af gældende dansk lov om ophavsret. Kopiering må kun ske i overensstemmelse med loven. Det betyder f.eks. at kopiering til undervisningsbrug kun må ske efter aftale med Copydan Tekst og Node.

Printed in Denmark 2021
ISBN 978-87-7970-6736

Forlaget Columbus
Østerbrogade 54 C
2100 København Ø
Tlf.: 35 42 00 51

www.forlagetcolumbus.dk
info@forlagetcolumbus.dk

Kapitel 1

Hvad er sociologi?

Sociologer studerer menneskers adfærd i mange forskellige sammenhænge. For eksempel: Hvorfor bliver nogle grupper især kriminelle? Hvorfor bliver nogle mennesker stofmisbrugere? Hvorfor er der bestemte grupper, der klarer sig dårligt i skolen? I besvarelsen af disse spørgsmål kan der anlægges to forskellige synsvinkler: Det er de enkelte individers egen skyld. Eller det er samfundets skyld. Disse to synsvinkler – henholdsvis aktørsynsvinklen og struktursynsvinklen – vil blive belyst i dette kapitel med overvægt som eksempel. Derefter vil vi mere generelt besvare spørgsmålet: Hvad er sociologi?

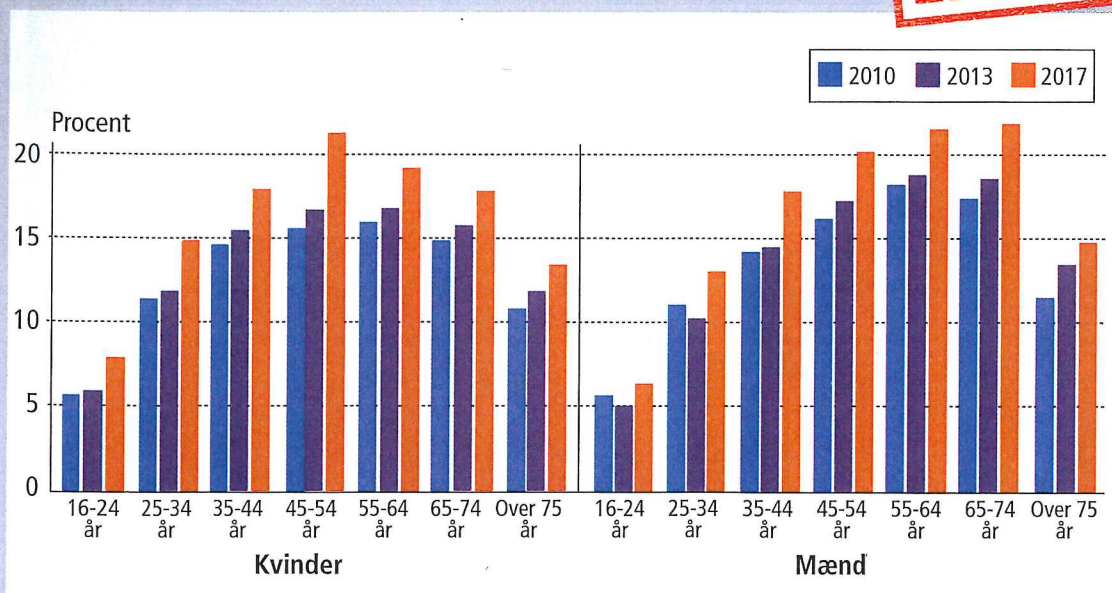
CASE: OVERVÆGT – PROBLEM FOR DEN ENKELTE OG SAMFUNDET

I Danmark har vi et stort problem – overvægt. Den andel af danskere, der er overvægtige, er stigende og udgør i dag måske en af de største udfordringer for danskernes folkesundhed. Problemet med overvægtige eller "fede" danskere er en udfordring på flere niveauer. For det første rammer den det enkelte individ. Det er en udfordring, fordi flere undersøgelser viser, at livskvaliteten for det enkelte individ generelt falder, når overvægten tager til; på individ-niveau

udgør overvægt og fedme dermed et problem. Men også på samfundsniveau er der tale om en udfordring. Det stigende antal af overvægtige danskere er dyrt for samfundet. Sundhedsudgifterne bliver forøget, samtidig med at overvægt og dens følgesygdomme også påvirker tilknytningen til arbejdsmarkedet negativt; overvægtige danskere deltager i mindre grad på det danske arbejdsmarked, har flere sygedage osv.

Figur 1.1 Udvikling i antallet af svært overvægtige fordelt på køn. Procent

EMPIRI

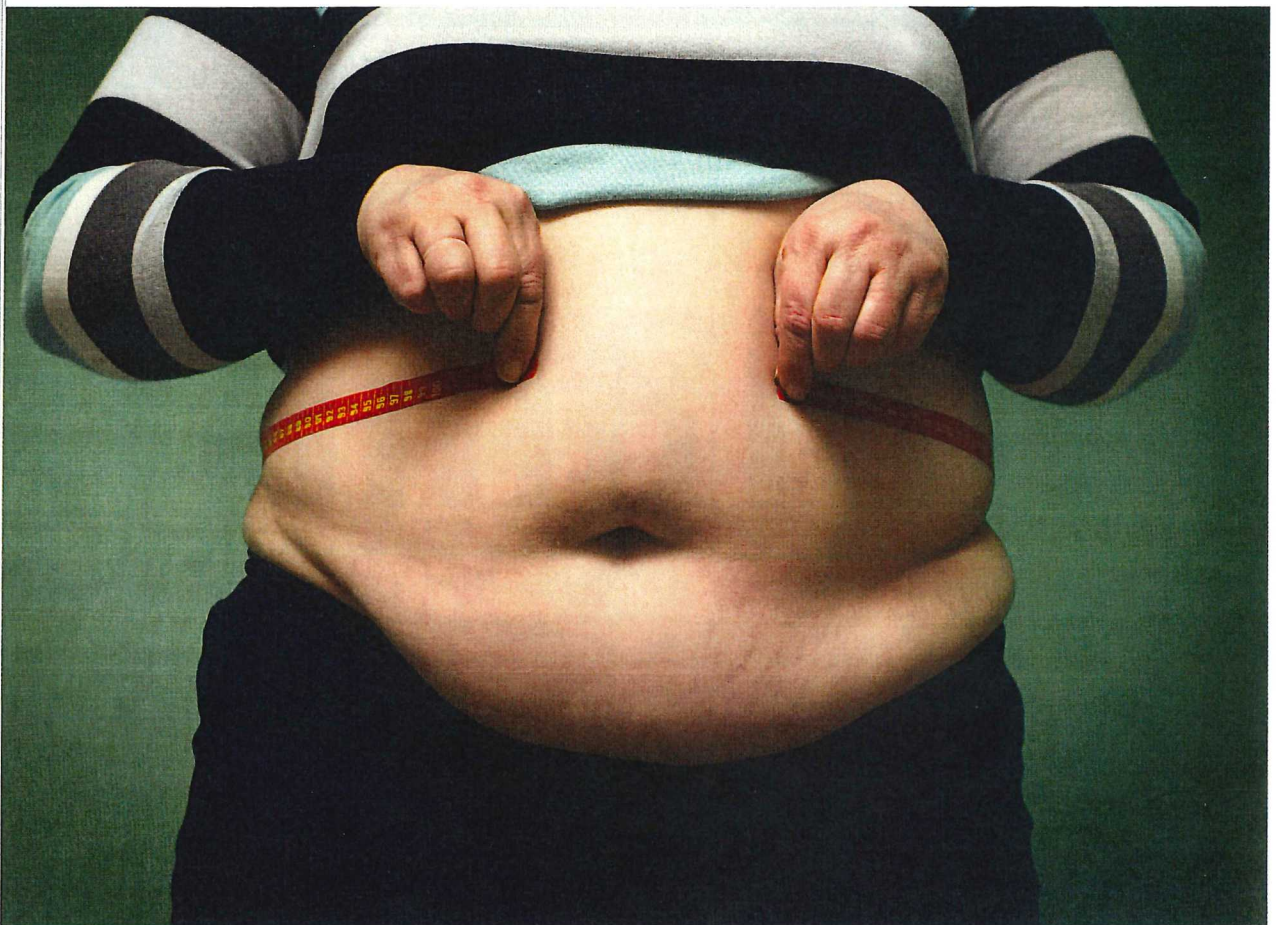
Kilde: danskernessundhed.dk

1.1 Hvorfor bliver folk overvægtige? To perspektiver

Men hvem bærer ansvaret for de mange overvægtige danskere? Er der tale om ufrivillig vægtøgning, i den forstand at det er "samfundets skyld", eller er det udelukkende ens egen skyld, hvis man bliver fed? Der er tale om en udfordring, som bør løses og tages alvorligt. Men hvem er det, der skal løse problemet?

I den forbindelse er det en overvejelse værd, om der reelt findes mennesker, der vælger, at de vil være fede? Dertil må svaret være, at det trods alt nok er de færreste, der bevidst vælger, at de vil være fede eller overvægtige. Dette leder naturligt til næste spørgsmål. Hvorfor bliver en stor del af danskere fede, når hovedparten af alle danskere formodentlig ikke ønsker at være svært overvægtige eller fede? Hvis de ikke selv har valgt det, er det så deres eget ansvar og dermed deres egen skyld, eller er det snarere "samfundets skyld"?

Hvis man undersøger denne problematik en smule mere, så viser det sig yderligere, at overvægt og fedme tilsyneladende er knyttet til uddannelses-

▲ Overvægt – er det noget, man selv har valgt?

Tabel 1.1 Andel svært overvægtige fordelt på uddannelsesniveau. 2017. Procent

EMPIRI

	Andel svært overvægtige
Under uddannelse	7,5
Grundskole	26,3
Kort uddannelse	20,6
Kort videregående uddannelse	17,1
Mellemlang uddannelse	14,6
Lang videregående uddannelse	8,1

Note: Svært overvægtige er defineret som mennesker, der har et BMI > 30.
Kilde: danskernessundhed.dk

niveau. Jo længere uddannelse, des færre overvægtige, hvilket ovenstående tabel tydeligt viser.

Ovenstående overvejelser vedrørende overvægt og fedme i Danmark illustrerer på tydelig vis et af sociologiens væsentligste omdrejningspunkter – nemlig forholdet og relationen mellem **aktør** og **struktur**.

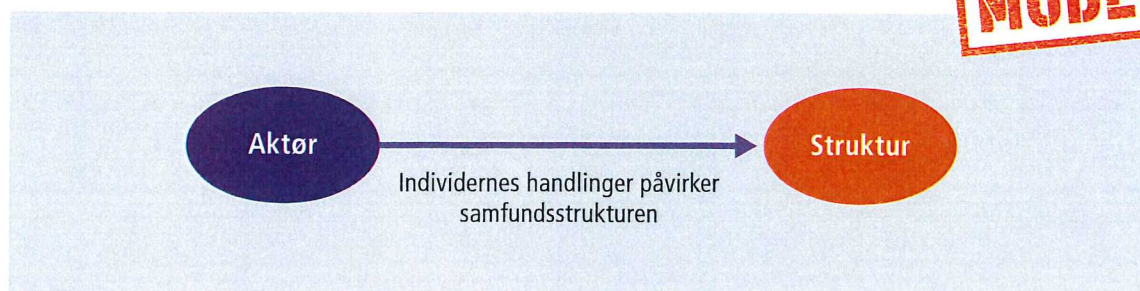
Fokuserer man på aktør-perspektivet, så fokuserer man på en aktør, der bevidst udfører nogle handlinger.

Det karakteristiske for aktøren er netop, at han handler. Aktøren har et mål, som forfølges, og aktøren har nogle værdier, som han søger at opnå. Set ud fra et aktør-perspektiv bestemmer han selv. Det er aktøren selv, der tager beslutninger, vælger og handler. Alt, hvad der sker i samfundslivet, føres tilbage til det enkelte individ. Det er en opfattelse, der kaldes **metodologisk individualisme**. Typisk knytter man begreber som individets autonomi og individets frie vilje på aktør-perspektivet; man taler om et **voluntaristisk perspektiv**. Set ud fra dette perspektiv kan en løsning af ”fedme-problematikken” være forholdsvis simpel. Det må handle om, at det enkelte individ ”bare skal tage sig sammen” og løse problemet. Man har selv det fulde ansvar for at ændre sine levevaner.

Over for dette finder man struktur-perspektivet. Hvis man fokuserer på strukturen, er der fokus på at finde og undersøge mønstre, som danner

Figur 1.2 Et voluntaristisk perspektiv

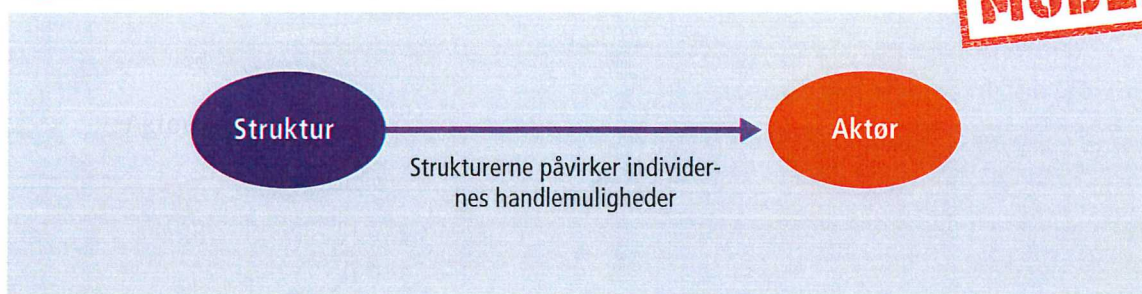
MODEL

grundlag for individets handlen. Det enkelte individ og det enkelte individs handlen kan kun forstås i dets relation til andre individer. Der findes med andre ord nogle strukturer, der har betydning for, hvordan individet handler. Individet har ikke fuld autonomi. Man taler om **metodologisk kollektivism**. Nogle strukturer er stærkt strukturerende, for eksempel økonomiske relationer og uddannelsesniveau, mens andre strukturer er mere ubestemte, for eksempel kultur. Man taler om, at perspektivet er **deterministisk**. Set fra dette perspektiv er fedme altså ikke bare et individuelt problem. Der er nogle strukturer i samfundet – for eksempel uddannelsesmæssige forskelle – der indebærer, at visse befolkningsgrupper i højere grad end andre rammes af fedme. Dette har også betydning for, hvordan man vil løse problemet.

En væsentlig del af sociologien handler dermed om forholdet mellem aktør og struktur. Det er en af sociologiens opgaver at koncentrere sig om dette.

Figur 1.3 Deterministisk perspektiv

Opgave 1.1

- Overvej, hvilke aktør- og struktur-orienterede forklaringer der kan være på, at overvægt er blevet et samfundsproblem. Udarbejd eventuelt en mindmap.
- Hvilke aktør- og struktur-orienterede løsninger på Danmarks "overvægtsproblematik" kan man overveje?

Opgave 1.2

- Undersøg, hvorvidt der er tale om en aktør-orienteret eller struktur-orienteret forklaring i artiklen. Anders Legarth Schmidt: "Forsker i ulighed: Politikerne konstaterer, at Jeppe drikker, men interesserer sig alt for lidt for, hvorfor Jeppe drikker". Politiken, 29. september 2019. Artiklen kan søges frem via google eller Infomedia.